

Opgaveark 1

Om aftenen den 4. maj 1945 kunne den danske radiospeaker **Johannes G. Sørensen** via BBC's dansksprogede nyhedsudsendelse meddele den danske befolkning, at de tyske tropper i Danmark havde overgivet sig. Fem års tysk besættelse var slut. Meddelelsen kom midt i den normale nyhedsudsendelse kl. ca. 20.35, hvor Johannes G. Sørensen blev afbrudt i nyhedsoplæsningen og fik overbragt beskeden.

Kilde: Danmarkshistorien.dk

Da budskabet kom til Gentofte

OPGAVE

Læs beskrivelsen af befrielsen i Villabyernes Avis. Artiklen hedder "Da Budskabet kom til Gentofte". Den er bragt den 17. maj 1945.

Hvilke handlinger og symboler bruges for at fejre befrielsen?

Noter nogle af de ord, der beskriver stemningen.

Ved 10-års jubilæet for befrielsen i 1955 bragte avisen en forkortet og ændret udgave af den samme artikel.

Hvad er med i begge?

Hvad er udeladt eller ændret?

Hvorfor tror du at man har valgt sådan?

Hvad bliver der lagt vægt på i den nye artikel?

Artikel 1 : Da budskabet kom til Gentofte

Artikel fra Villabyernes Avis 17. maj 1945

Da budskabet kom til Gentofte

I Tusindvis af Gentofteborgere tilbragte den første "frie Aften" paa Gaden i jublende Begejstring, i Skæret af Mørklægnings-Gardinernes Baal og i Projektørlys fra Frihedskæmpernes Biler, mens Festfyrværkeriets Sole og Raketter steg mod den majblaa Foraars Himmel

Da Budstikken gik -

Selvfølgelig er Budskabet blevet fejret over det ganske Land. Og selvfølgelig har Begejstringen f.eks. i Hovedstaden været af endnu større Dimensioner, men mere ægte, mere følt og mere varmt begejstret end her i vor Kommune — næppe. Man kan maaske sige, at det er en Stemning, en Følelse, som vi alle har oplevet — og et Referat, en Beretning om disse skønneste Timer i vort Liv skulde vel egentlig være overflødig. Men disse Timer var ikke blot de skønneste, men de var og maa blive den største Oplevelse i vor Generations Historie, og derfor fortjener den at prentes paa ryk for at vidne ogsaa for kommende Slægtled om en af de største Begivenheder i Nationens Historie.

Budskabet var ventet, men ingen vidste, hvornaar det kom. Ingen vidste, om vort gamle Land maaske nu i Krigens Slutfase skulde være Slagmark og se sine Marker hærgede og sine Byer jævnet med Jorden. Truende Uvejrsskyer hang lavt over Landet paa Krigene Himmel.

Ufa kapitulerer

Kunde det være et Forvarsel om lykkelige Tider, at det samme Dag var lykkedes Gentofte Kino at skifte Program, saaledes at den averterede og paatvugne tyske Film var blevet ændret til den svenske Film "Paa Liv og Død"? Faktisk var der sket det, at Ufa-Selskabet, faa Minuter før Uret faldt i Slag,

underligt, men man tilgiver dem. paa, siger man — efter saa mang maa det være fristende at se, om ken" kan gaa, men hvor har de Benzinen fra?

Da Frihedskæmperne kom

Saa opdager man, at Bilerne Baand med røde, hvide og blaa S Og er det ikke Bøssebærere, der ud fra de nedtrukne Vinduer? Pl ser man Ungdommen fløkke om en Bil. Der lyder nye Hurraraab gaar som en Løbelid gennem Mær Frihedskæmperne er kommet. D taget Hovedkvarter paa Hotellet. Nu har Stammen kun én Re Mod Hotellet. Her tændes pludsel lange Række af Facadelygter og b

Jublande af Glæde over Freden br Folk Mørklægningsgardinerne paa Baal. Her ses et saadant „Frihed naa. Odmærket

meddelte Biograferne, at Bestemmelsen om, at man skulde spille mindst to tyske Film om Maaneden samt vise tyske Ugerevyer, var blevet hævet. Direktør P.O. Nielsen var ikke sen. I Løbet af faa Timer skiftede han Program, og da Nyheden rygtedes, blev Biografen, som ellers vilde have været mennesketom til den tyske Film, pludselig fyldt til sidste Plads, da der blændedes op for Birgit Tengroth og Hasse Ekman.

Det store Øjeblik

Præcis Kl. 20.45 hørtes løbende Trin i Foyeren. Døren i Baggrunden af Tilskuerpladsen sloges op, og en ung Mand — hvis Silhuet aftegnedes sig skarpt mod Foyerens lyse Baggrund — raabte de magiske og længselsfuldt ventede Ord ud i den mørke Sal: Tyskerne i Danmark har kapituleret! I et Nu var Salen et sydende Hav af Begejstring. Alle sprang op, raabte, skreg og klappede, for derefter som ved en fælles Indskydelse at istemme "Kong Christian stod ved højen Mast". Fuldtonende og gribende lød vor Kongesang, som et naturligt Udtryk for Folks Tanker, der straks samlede sig om vor kære,

gamle Konge, der havde baaret disse Aars Savn og Lidelser sammen med os i sit Folks Midte. — Kongesangen blev efterfulgt af „Der er et yndigt Land". — Og aldrig er vel Linjerne: "Gamie Danmark skal bestaa, saa længe Bøgen spejler sin Top i Bølgen Blaa" blevet sunget med mere Kraft og inderlighed.

Saa ud paa Gaden!

Saa ud paa Gaden! raabtes der atter fra Salens Baggrund. Sidedørene sprang op, og ud myldrede Publikum. — Glemte var Birgit og Hasse og Filmens Happy end. Nu skulde man ud for at fejre en større og vigtigere „happy end". End ikke en Brand kunde have tømt Teatret hurtigere. Ude paa Gentofte Torv havde der allerede samlet sig flere Hundrede jublende Gentofteborgere, medens Handelsforeningens Formand, Købmand Th. Nielsen, assisteret af unge Piger og unge Mænd, i Løb førte et

kæmpemæssigt Dannebrog, højt løftet over Hovederne, op til Kirkebakken og tilbage igen. Paa mindre end ti Minuter voksede Mængden fra Hundreder til Tusinder, og stadig kom der flere til. Ingen vilde være inden Døre paa Danmarks første Fribedsaften. Fra Vinduerne udfoldedes kæmpemæssige Dannebrog over husfacaderne, og Firmaet O. Nielsen lod i Tusindvis af smaa Dannebrogflag uddele blandt Mængden.

Dannebrogs Triumftog

I Triumf førte Th. Nielsen og hans Hjælpere paa ny Dannebrog op til Bakkens Top, denne Gang mod Syd og tilbage mod Gentoftes Centrum, og medens Flagdugen blev højt løftet af kraftige Arma, udbragte Th. Nielsen et kraftigt nifoldigt Leve for Kong Christian og dirigerede derefter Afsyngelsen af Kongesangen og „Der er et yndigt Land".

Og saa fulgte et pragtfuldt Festfyrværkeri. Utallige Raketter og Sole steg mod den lyse Maj-Himmel, medens Ungdommen antændte Baal af nedrevne Møfklægningsgardiner. Nyt Festfyrværkeri med nye Kanonslag og Raketter, medens Folk jublede og raabte hurra og trykkede hverandre i Haanden, kendte og ukendte, alle var som én stor Familie. For første Gang kunde man for Alvor tale om „Familien Gentofte".

Nu dukkede en Trolley-Vogn op, og medens Taget entredes, blev Vognen smykket med Flag baade udvendig og Indvendig. Samtidig fjernedes Mørklægingen, og medens Mængden paa Taget dirigerede Hurraraabene, satte Vognen sig langsomt i Bevægelse, straalende af Lys som et haandgribeligt Bevis for, at nu var Mørketiden omme.

Artikel 2 : Da budskabet kom til Gentofte

Artikel fra Villabyernes Avis 5. maj 1955

Da Villabyerne oplevede Danmarks befrielse

Et lokalt tilbageblik paa 10 aarsdagen for den tyske kapitulation

ET festklædt Danmark fejrede i gaar ti aars dagen for landets befrielse. Tankerne forenedes i minder fra fem aars undertrykkelse, som fra at være ubarmhjertig virkelighed nu er blevet et kapitel af verdenshistorien. Med tusinder af levende lys og begejstring passerede man en mærkedag, der har efterladt sig dybe spor i bevidstheden.

Den milde maj er blevet frihedens symbol — bevægede dage, som ikke maa glemmes. Mindet om de, der ofrede livet, staar prentet i erindringen. Deres minde bor i festblussenes skygge.

Der var ikke tid til filmromantik

Da budskabet for ti aar siden nåede Gentofte, bredte det sig som en løbeild gennem kommunen. En stemningsbølge af ukendte dimensioner rejste sig i de villakvarterer, og borgerne samledes paa gader og veje for at fejre den genvundne frihed. Som et udtryk for de mørke tiders endeligt tændtes i tusindvis af levende lys i vinduerne. Overalt i kommunen samledes man for at byde den nye tid velkommen.

Gentofte Kino var paa befrielsesaftenen fyldt til trængsel. Den tyske filmcensur var netop blevet mildere — et udtryk for, at man vidste, hvad der var i vente. Den paatvungne tyske Ufa-film var blevet afløst af den svenske film "Paa liv og død".

Midt under forestillingen blev dørene pludselig slaaet op og en ung mand råbte "Tyskerne har kapituleret". I et nu blev salen omdannet til et sydende hav af begejstring og glæde, Grebet af en pludselig Indskydelse

over den begivenhedsrige aften rejste man sig og sang spontant konge-sangen og "Der er et yndigt land". Ingen ofrede mere tanker paa film-lærredets romantik og kærlighed, afsted gik det til Gentofte Torv, hvor der allerede havde samlet sig mange hundrede mennesker. Handelsforeningens daværende formand, Th. Nielsen og nogle unge mennesker havde fået fat i et kæmpemæssigt Dannebrog, som de i løb førte frem og tilbage mellem Kirkebakken og Torvet. Mængden voksede i løbet af sekunder fra hundreder til tusinder af lykkelige villaby-borgere, og overalt kom flagene frem i vinduerne. Firmaet O. Nielsen lod i tusindvis af smaa dannebrogssflag uddele til de mange mennesker.

Frihedskæmper hovedkvarter paa Gentofte Hotel

Et pragtfuldt festfyrværkeri lyste kort efter paa majhimlen, og en trolleyvogn, som netop kom forbi, blev entret af de mange unge, som pyntede den med flag. Under hurraraab satte den sig i bevægelse, og sjældent er en Nesa-bus blevet modtaget med større begejstring end paa denne aften.

Syngende og lykkeligt vandrede borgerne gennem gaderne. Som af et særsyn i

restriktionernes tid, fyldtes gader og veje pludseligt af biler. Det var ikke stønnende generatorkasser, men benzindrevne vogne i fuld fart. Rød-blaa-hvide armbind fortalte, at det var frihedskæmperne, som var traadt i funktion. Paa bilernes sider var der i hast blevet malet ordene "Holger Danske", og gruppen gjorde holdt ved Gentofte Hotel, som var udpeget til gruppens hovedkvarter. Hurraraab hilste de unge danskere, hvis eksistens man kun havde anet gennem beretningerne fremmand til mand og i avisernes tyskcensurerede beretninger om sabotagehandlinger. "Holger Danske" var en af modstandsbevægelsens ældste grupper,

sammensat af 150 unge idealister fra alle samfundslag. De var Gestapos fjende nummer et. Hvor alvorligt de arbejdede, faar man bedst Indtryk af, naar det fortælles, at af de første 50 var kun to tilbage ved befrielsen. De øvrige havde betalt friheden med livet. De tre kompagnier, som man mønstrede, blev stationeret paa Gentofte Hotel, Aurehøj Statsgymnasium og Gentofte Skole.

Monumenter for frihed

Den 5. maj 1953 blev "Frihedsmonumentet" ved Gentofte Rådhus indviet.

I 1950 blev Mindelunden indviet. På Det Store Gravfelt står statuen "Moderen med den dræbte søn".

Begge skulpturer er lavet af kunstneren Axel Poulsen.

OPGAVE

Kig på de to skulpturer og sammenlign dem. Find forskelle og ligheder i hvilke personer, der er afbilledet og hvordan deres kropssprog er.

Hvilke historier synes du at skulpturerne fortæller?

Tror du at kunstneren har villet fortælle noget forskelligt med dem?

Hvilken forskel er der ved at stille en skulptur som mindesmærke ved et rådhus og på en kirkegård?

Det sidste brev

Opgaveark 3

Før besættelsen var der på Mindelundens område, en militær øvelsesplads. Derfor var der to skydebaner som besættelsesmagten den 29. august 1943 overtog. Skydebanerne blev brugt til henrettelsespladser, hvor danske modstandsfolk blev skudt.

En af de modstandsfolk var Christian Ulrik Hansen, der blev henrettet i Ryvangen den 23. juni 1944.

Slå Christian op på Mindelundens hjemmeside og læs om ham.

Link: <https://mindelunden.dk/UDFORSKMINDELUNDEN/soeg-personportraetter>

I de tidlige morgentimer før Christian blev henrettet, skrev han et afskedsbrev til sin familie. Brevet slutter således:

Om to timer står Solen op. Så knalder skuddene udover landet. Græsset græder dug, men se, Solen står op og kysser duggen og græsset. Og hjemme i haven åbner blomsterne deres duftende kalke. Rosen gløder. Se Solen står op. Alle I derhjemme. Bøj knæ i solopgangen. Bøj knæ og bed til Ham, der ville give sit liv, for at vi kunne leve. Se, solen stiger op over landet, Guds strålende sol. Græd ikke; thi Gud lever og velsigner. Snart råber Han sit HOLDT ind i denne grædende, lidende verden, snart vil Han erstatte sin kærligheds strenghed med dens mildhed.

Og det skal da være mit allersidste ønske, når freden er inde, tag da et forældreløst tysk barn til jer i stedet for mig. Thi således forlanger Gud det af os, at vi skal være redskaber først for hans strenghed, så for hans mildhed. Gud i vold.

Christian

Hvad synes du at Christians sidste ønske fortæller om ham?

På billedet ser du henrettelsespladsen fotograferet lige efter befrielsen. I dag er de originale træpæle på Frihedsmuseet, og der hvor de stod er der opsat afstøbninger, hvor der bliver lagt kranse ved mindehøjtideligheder.

Hvorfor tror du at pælene blev gemt på et museum?

Hvad tænker du om at henrettelsespælene bliver brugt som mindesmærke?

OPGAVE

Opgaveark 4

Lys i vinduet

Skikken med lys i vinduerne rækker tilbage til afslutningen af Anden Verdenskrig. Kl. 20.36 den 4. maj 1945 læste Johannes G. Sørensen det længe ventede frihedsbudskab op i radioen fra London. Det er siden blevet gentaget hvert år på befrielsesaftenen. Mange fortæller, hvordan folk løb ud i gaderne, rev mørklægningsgardinerne ned og spontant satte lys i vinduerne.

I retrospektiv har historikere diskuteret i hvor høj grad, der var lys i vinduerne i 1945, idet mange års rationering og mangel på stearinlys nærmest umuliggjorde, at det skete. Politiken skrev dog, at der "ud på aftenen tændtes stearinlys i mange vinduer, levende varme lys, som tændtes for fredens og menneskelighedens sejr", men det er først fra 1946 og frem, at skikken for alvor bliver udbredt, bl.a. som følge af organiserede mindemarkeringer og kommunal uddeling af stearinlys.

Tekst af Lykke L. Pedersen, Nationalmuseet

OPGAVE

Sætter I lys i vinduerne 4. maj hjemme hos jer?

Hvorfor tror du at nogen holder fast i den tradition?

Synes du at det stadig er relevant?

I nyere tid er der også tændt lys i vinduerne under Corona-krisen for at hædre sundhedspersonalet. Og senest for at støtte Ukraine i krigen mod Rusland.

Snublesten

Opgaveark 5

Snublestensprojektet er udviklet af den tyske kunstner Gunter Demnig, der har ladet sig inspirere af et citat fra Talmud: "Et menneske er først glemt, når dets navn er glemt." Den første snublesten blev sat i Köln i 1995.

Siden 1995 har snublesten udviklet sig til verdens største decentrale mindesmærke. Snublesten sættes ud for ofrets sidste frivillige bopæl – i enkelte tilfælde kan den dog være sat foran personens arbejdsplads. I Danmark er det for eksempel tilfældet med fysikeren Niels Bohr og med tre politibetjente.

Fra begyndelsen har snublesten været for alle grupper af mennesker, der blev forfulgt af nazisterne: romaer, sintier, jøder, homoseksuelle, politisk forfulgte, modstandsfolk, Jehovas Vidner og de såkaldte "eutanasi"-ofre, ligesom de også er for mennesker, der overlevede forfølgelserne. Har man været i koncentrationslejr eller måttet flygte fra hus og hjem, er man også offer for nazisterne.

Fra hjemmesiden snublesten.dk

Har du set en snublesten?

Måske er der én i nærheden af dig lige nu.

Kig på hjemmesiden og se om der er en snublesten i nærheden af skolen eller dit hjem
<https://snublesten.dk/kort/>

Vælg en snublesten fra kortet og læs om personen.

OPGAVE

Hvad tænker du om de små, lokale mindesmærker for enkeltpersoner, frem for ét stort mindesmærke for en hel gruppe mennesker (som f.eks. Frihedsmonumentet foran Gentofte Rådhus eller Mindelunden)?

**Snak sammen i klassen eller i gruppen om erindring af besættelsestiden. Er det stadig relevant at mindes noget, som næsten ingen nulevende kan huske?
Se om I kan finde argumenter både for og imod.**

Er der noget, der er mere relevant at mindes?

Hvilken værdi kan det give at have en mindedag eller et mindesmærke?